

دیرۆکا گوندی بیدوهی ل دهقەرا بهرواری بالا

عاصم مایه

ئەق گوندە د کەفیتە دەقەرا بهرواری بالا ل سەر توخیبی تورکیا فی گوندی ژ کەشن دا چەند ئیجاخ ئی هەبوون، هەلبەت ئەو ژێ هەر ئیک دبیژیت ئەم ژ جەهکی هاتینە چ ل کوردستانا باکور، یان یا باشور، ئەو ئیجاخین کیم هەروەکی مە نیاسین ئەقەتە:

(بیبەکرۆکی، سالما، ژارکا، برههیمی، هزکوژی، خم دارا) مە ژ پیریت خو گوھ ئی بویه، د چەرخ شازدی زاینی دا بنەمالەک دبیژنی مالا دە ئی ژ کوردستانا تورکیا مشەخت بوینە و هاتینە ل گوندی بیدوهی ئاکنجی بوینە.

ل وی سەردەمی ئاریشەک د ناقەرا فی بنەمالی و مروفیت وان دا ل گوندی ئەلکی رویدا بوو ناقە عەشیرا مام خورا و ببو ئەگەرا مشەختیا مروفەکی د گوتنی دەل و برارزایەک دگەل خو ئینابوو، و ژیاناخو ل گوندی

ناقەری بره سەر، ب دریزاھیا وەختەکی دگەھیتە نیزیکی پینچ چەرخان، فی گوندی بەرەف زیدەھیی کر، د ژمارا مروفان دا، و د هاتە هژمارتن گوندی ئیک ل دەقەرا بهرواری بالا.

ریژا سەروک خیزانا ئەقروکە ژ هزار کەسا دسوریت، د بەرەلافن ل کوردستانا باشور، نەخاسمە ل پارێزگەھا دھوکی، و گوندین دەوروپەرا، و ل قەزایین زاخو و ئامیدی.

بژلی ئیجاخت کەقن، نوکە ئەو ئیجاخت ب دویف بنەمالا دە ئی کەفتین ئەقەتە:

(مالا رەشی، مالا سام، مالا هەسن، مالا ئالی، مالا بەھدین، مالا حویسی، مالا وەسی، مالا پیرا) کەفخویی گوندی ژ کەشن دا ژ مالا وەسی رادبوو.

ئیجاخەک پشتی چەند سالەکا ژ

بنەمالا دە ئی هاتنە گوندی مایی و ئاکنجی بوون، دبیژنی مالت مەلا، و نوکە خەلکی گوندی هەمیا قەدگرت، تەنھا مالا ئاش نەبیت، دبیژن ئەو ژ کەقن دا ژناقە عەشیرا سلێقانەیا هاتینە مایی، ئەق مشەختیە ل سەردەمی ئوسمانیا رویدایە ژ بەر سی ئەگەرا:

۱- مەژاریا کوژەک ل وی سەردەمی

۲- زورداریا دوژمنیت ئوسمانی

۳- نەخویندەواری و پاشقەمان و ترسا بەردەوام

و ئەقە کاودانین ژیانا هەمی مللەتی کوردن، هەر جەھی ئی بن ب دریزاھیا دیرۆکی.

ژبەر ئەگەریت ل سەری هاتینە دیارکرن، خەلکەک نەچاروون ب ریکیت لەشکەری و ب چەکی بەرەقانیی ژ

هەبونا خو بکەن دژی دوژمن و داگیرکەرا، هەر جەھی ژێ بەین. گوندی (بیدوهی) توخیبی یە دگەل تورکیا دکەفیتە بن چیبایی

شارانیی، ئانکو توخیبی نوی، چیبایی کروپە د کەفیتە باشوری گوندی، و شیکری کەفیتە باشوری گوندی، و شیکری د کەفیتە روژەلاتی.

روپبارەک د گوندی دا دەھیت، ژیدەری وی ژ گوندین (بنافی، هەدینە، ئورە) دەھیت، گەلەک کانیک ل گوندی هەنە.

گوند یی ل جەهکی کەشرین و چیبایی، چەند پارچە زەفیت کیم ئی هەنە، گەلەک دکنیم بەرامبەر ریژا خو جەھت گوندی، ئەق چەندە ژ کەقن دا بویه ئەگەرا:

۱- مشەختیونا خەلکەکی ل سالتیت سېھاو چلا، ژ چەرخ بیستی بەرەف دھوکی، بو ژیان.

۲- بەرەرە پە ز و ئاژەل ل گوندی دەھتە خودان کرن، چونکی چەروان و چیا د بەرەرە بوون و ژیان د خازتە فی چەندی.

۳- یازگانیا توخیبی، دگەل کوردستانا باکور، فی چەندی کارتیکرەکا باش کرە سەر ژیانا خەلکی (بیدوهی) و ریژەکا باش ژێ دەولەمەند بوون، نەخاسمە ل سالتین شیستا ژ چەرخ بیستی وەختی خەلکی پەریت خو داین دژیان دا.

دوژمنی بەعس گوند و دەقەرین توخیبی ل سال ۱۹۷۶ وێران کرن و سوون.

خەلکی گوندی بیدوهی دیرۆکەکا پڕشانازی یا هەمی د باری لەشکەری دا، و ب دریزاھیا هەبونا گوندی شیاینە بەرەقانیی ژ خو بکەن دژی نەحەزا و دوژمنان.

۱- دیرۆکفانیت دەقەری، دبیژن وەسیی بیدوهی هەتا پشتا جوله

میرگی ستانیدی، و باجە ژێ وەرگری، بو دویر خستنا دوژمن ژ گوندی و دەقەرا بهرواری بالا.

وەختی پاشایین ئامیدی باجە ژێ خاستی، وەسی گوتی پاشا نا فی تەپە، بە ئی باجە بومەیە، چونکی رەنج و خوا ئەنیا مەیە، پاشا ل سەر داخواری زازی بوون.

وەختی میری بهرواریا د هاتە هەلبژارتن، ئەگەر بیدوهی د ئامادەنەبان، میراتیی هەبونەکا یاسایی و شەری نەدبوو ل دەقەری،

نەخاسمە ل سەر دەمی مەلا عبدالقادی و پیر موس.

د چەرخ بیستی دا، هیزین تیاریا هەول دانیە زورداریی ل دەقەرا بەرواریا بکەن، هەروەسان تورکا، خەلکی بەرواریا و ب تاییەت گوندی بیدوهی بەرەقانیی ژ دەقەری کرێ ب سەرکەفتیانە، و هەمی هیرش تیک شکاندینە ئیک پشتی ئیک، ئەقە راستیەکە ناھیتە ژبیرکرن، ژبەر ئەگەرین مەبەحس ژێ کری، ناق و دەنگین بیدوهیا بەرەلاق بوون ب عەشرەتی و میرانی ل هەمی دەقەرین بەھدیان و هەکاریا.

د بواری نیشتمان پەروردی دا، خەلکی گوندی چ چارەکی کیم تەرخەمی نەرکیە، و پشتمەرگایەتی و خزمەتا مللەتی کورد کرێ، پشتی شۆرەشا ۱۴ ترمەھی سال ۱۹۵۸ ل عیراقی رویدای.

بیدوه گوندی ئیک بوو بارەگایی خەبات ئی هاتیە قەکرن ل هەمی دەقەری، و کورین گوندی بوینە پشتمەرگە د ریکخراوین پارتی دا کارکرێ، و ب دریزاھیا شۆرەشا مللەتی کورد، هەتا ئەقروکە.

بو نمونە، ئەقان پشتمەرگا دەستەکی بالا هەبوویە د شۆرەشا ئیلونا مەزن دا، هەر ل سال ۱۹۶۱، و بەرگری ژ وەلاتی کرێ دژی دوژمنان، و دوژمنین دەستەھلات وەرگری، ئیک

پشتی ئیک، هەتا روخانا ریژما بەعس و ب دەھان شەھید و قوریانی بو کوردستانی داينە.

چل کەس ژ خەلکی گوندی وەکو پ.م پشکداری د شۆرەشا ئەیلوئی دا کرێ.

رژیمما بەعس ل سال ۱۹۷۶، گوندی بیدوهی وێران کر، ل سال ۱۹۹۲ ریکخراوا کاریتاس ھندەک خانین بی سەر و بەر ئاقلکرن وەکی هەمی دەقەری، ئی هیرشین تورکیا و توپخانا وان گوندی نەچارەکرن ل سال ۱۹۹۳ گوندی چول بکەن قە، پشتی زەرەریت گیانی و درافی ب خەلکی گەندی کەفتین، حکومەتا کوردستانی ل سال ۲۰۰۲ چەند گوندەک ئاقلەدان کرن، ئیک ژ وان بیدوهی بوو، کو ۲۰۰ خانسی بو ئاقل کرن، و ریکا گوندی و پروژی ئاقلی دروست کرن.

بە ئی ئەگەرا کاودانین ئالوز و توخیبی، و نەبونا ژیدەرین ژیان گوند هیشتا نە ئاقلابویە قە.

ھیشی و ئومید ئەون، گوندی بیدوهی و هەمی ئەو گوندین کوردستانی ئاقلەدان ببەنە قە، و دوماھیا دەرە سەریان و نەخوشیان بیت، بو هەژاریت مللەتی مە، ئەق گوندی دیزین کو تەمەنی وی پترە ژ هەشت چەرخا بزفریتە قە گوندەکی ئاقلەدان وەک جارن.